

تنزیه حضرت آدم (علیه السلام) از لغزش و نافرمانی

برخی از آیات دیگر قرآن مجید، به ظاهر چنین می‌نمایند که حضرت آدم (علیه السلام) دچار لغزش و نافرمانی شد و از نزدیکی به درختی که نهی شده بود...

برخی از آیات دیگر قرآن مجید، به ظاهر چنین می‌نمایند که حضرت آدم (علیه السلام) دچار لغزش و نافرمانی شد و از نزدیکی به درختی که نهی شده بود، امتناع نکرد: و قلنا یا ادم اسکن أنت و زوجك الجنة و کلا منها رغداً حیث شئتما و لاتقربا هذه الشجرة فتکون من الظالمین * فأزلهما الشیطان عنها فأخرجهما مما کانا فیہ... (1)؛ و گفتیم: ای آدم! خود و همسرت در این باغ (بهشت برزخی) سکونت گیرید و از هر کجای آن خواهید، فراوان بخورید؛ ولی به این درخت نزدیک نشوید که از ستم‌کاران هستید. پس، شیطان آن دو را بلغزاند و از آنچه (بهشت) در آن بودند، ایشان را به در آورد.

مفسران نه تنها در بهشت برزخی قائل به تکلیف نیستند، بلکه نهی مزبور را نیز ارشادی گرفته‌اند. دستور ارشادی مانند امر و نهی طبیب به بیمار است که به او دستور خوردن فلان غذا یا ترک آن را می‌دهد. اطاعت دستور پزشک، واجب جداگانه‌ای نیست و بیمار اگر آن را عمل نکند، کیفر ندارد؛ هرچند به زیان ناپرهیزی مبتلا می‌شود و با سرپیچی از دستور او خود را گرفتار می‌کند. از این جاست که گفته‌اند: کار حضرت آدم (علیه السلام) از قبیل ترک اولی است؛ یعنی ترک آن کار، بهتر از انجام آن بوده است؛ و گرنه وجوب و حرمت تشریحی در کار نیست و ثواب و عقابی بر آن مترتب نمی‌شود.

افزون بر این‌ها، در سراسر زندگی پیامبران و برنامه‌های آنان، حکمت و اسراری نهفته است که نیل به آن میسر همگان نیست؛ مثلاً در ذیل آیه ... و عصی ادم ربّه فغوي (2) حدیثی از امیرالمؤمنین (علیه السلام) به این مضمون رسیده است: و اما لغزش‌های پیامبران (علیهم السلام) و آنچه را خداوند در کتابش بیان فرموده است، از محکم‌ترین و روشن‌ترین دلایل بر حکمت روشن و قدرت قاهر و عزت ظاهر اوست؛ زیرا خداوند می‌داند که براهین و استدلال‌های پیامبران، در قلب امت‌ها، بزرگ می‌نماید و چه بسا برخی معتقد به الوهیت انبیا شوند؛ آن‌سان که نصارا در حق عیسی بن مریم (علیه السلام) غلو کرده و به الوهیت او گرویدند. از این رو، خداوند لغزش‌های جزئی پیامبران را بیان می‌کند تا به مردم بفهماند که انبیا (علیهم السلام) از کمال مطلق که ویژه خدا - عزّ و جلّ - است، تخلف دارند و کسی آنان را خدا نشمرد (3).

البته نقل لغزش انبیا در این دنیاست و تأثیر آن نیز برای مردم در همین نشأه است؛ اما لغزش منقول، ممکن است در نشأه برزخ نزولی باشد؛ چنان‌که درباره حضرت آدم (علیه السلام) این‌چنین بوده است و اثر حکمت‌آموز آن را به همراه دارد.

1. سوره بقره، آیات 35 - 36.

2. (1) سوره طه، آیه 121.

(2) تفسیر نور الثقلین، ج 3، ص 404؛ بحار الأنوار، ج 89، ص 43؛ ج 90، ص 112.

وحي و نبوت، ص 246-247